

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

თამილა მიქელაძე

რადიარდ კიპლინგი როგორც კულტურათშორისი მედიატორი

სპეციალობა – 10.01.12

თარგმანისა და ლიტერატურულ ურთიერთობათა თეორია და ისტორია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო
ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი
2006

ნაშრომი შესრულებულია შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ევროპეისტიკის დეპარტამენტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

დავით გოცირიძე
ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი

ოფიციალური ოპონენტები:

ნანა გაფრინდაშვილი
ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი
(10. 01. 12)

გია მათიაშვილი
ფილოლოგიის მეცნიერებათა
კანდიდატი, დოცენტი
(10. 01. 12)

დისერტაციის დაცვა შედგება **2006** წლის _____ საათზე, _____ აუდიტორიაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სადისერტაციო საბჭოს **P.10.12 №6** სხდომაზე

მისამართი: 0218, თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზირი №1

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში

მისამართი: 0143, თბილისი, უნივერსიტეტის ქ. №2

ავტორეფერატი დაიგზავნა 2006 წლის

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი,
ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

/თ. კიკაჩიშვილი/

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

ნაშრომის აქტუალობა განისაზღვრება შემდეგით: XXI საუკუნეში თავი იჩინა, ერთი მხრივ, იდეოლოგიურმა და კულტურულმა შეუთავსებლობამ, რომელიც პოლიტიკურ დაპირისპირებაში ვლინდება, ასევე მენტალურმა შეუთავსებლობამ, რელიგიური საკითხების ახალი კუთხით წარმოჩენამ, რელიგიური შეუწყნარებლობისა და რადიკალიზმის მასიურმა გამოვლინებებმა, ხოლო, მეორე მხრივ, გლობალიზაციის პროცესის აქტივიზაციამ, რომელიც გულისხმობს კულტურათა ურთიერთშეღწევასა და ზოგადსაკაცობრიო ფასეულობების უზენაესობას, რამაც დასავლეთისა და აღმოსავლეთის ურთიერთობისა და ურთიერთქმედების პრობლემა კიდევ უფრო აქტუალური გახადა. რ. კიპლინგი მიეკუთვნება იმ შემოქმედთა ტიპს, რომელმაც დასავლელ (ევროპელ და ჩრდილო-ამერიკელ) მკითხველს სრული სიცხადით მიაწოდა აღმოსავლური, კერძოდ, ინდური მენტალიტეტისა და კულტურის რეალისტური სურათი.

ბრიტანეთის იმპერიის სახელმწიფოებრიობისა და საგარეო პოლიტიკის თავისებურებამ, ინდოეთის კოლონიალური ცხოვრების მიმზიდველმა სურათმა თითქმის დოკუმენტალური ასახვა პოვა რ. კიპლინგის შემოქმედებაში. შეიძლება ითქვას, რომ იმ პერიოდისათვის ის იყო ერთადერთი პიროვნება, რომელმაც კულტურათა ურთიერთგაცნობა და ერთმანეთთან დაახლოება ცადა და უპრიანი იქნება თუ ვიტყვით, რომ მან ამაში უმნიშვნელოვანესი როლი შეასრულა.

წინამდებარე ნაშრომის კვლევის ობიექტი დიდი ინგლისელი მწერლის ჯოზეფ რადიარდ კიპლინგის შემოქმედების კულტურტრეგერული ფენომენია, რომელშიაც ყურადღება ფოკუსირებულია აღმოსავლური და დასავლური ცივილიზაციების კიპლინგის იერარქიულ შკალასა და თანაარსებობის პრობლემებზე.

პრობლემის შესწავლისას შევეცადეთ სრულყოფილად გადმოგვეცა რ. კიპლინგის, როგორც დიდებული მხატვრის, მიერ შექმნილი აღმოსავლური და დასავლური კულტურების თვალისმომჭრელი სურათი. როგორც დისერტაციაშია ნაჩვენები, მწერლის მიერ აღმოსავლური კულტურის ასახვა განპირობებული იყო მისი აღმოსავლური (კერძოდ კი ინდური) ცივილიზაციისადმი დიდი სიყვარულითა და კულტურტრეგერული მისიით, რომ დასავლეთი (კერძოდ კი ბრიტანეთის იმპერია) შეძლებისდაგვარად უკეთ გასცნობოდა ამ დიდებული, უძველესი კულტურის მქონე ერს.

ნაშრომის **მიზანს** წარმოადგენს აღმოსავლური და დასავლური კულტურების შემხვედრი ინტერპრეტაცია „თეთრი ადამიანის“ მისიიდან გამომდინარე და მისი ასახვა კიპლინგის შემოქმედებაში.

კონკრეტულ ამოცანათა ერთობლიობა, რომელიც აღნიშნული მიზნიდან გამომდინარეობს, შემდეგნაირად გვაქვს წარმოდგენილი:

- განსახილველი პერიოდის აღმოსავლეთისა და დასავლეთის (ინდოეთისა და ინგლისის) ქვეყნებს შორის არსებული ურთიერთობის ანალიზი მხატვრული შემოქმედებისა და კულტურათშორისი კომუნიკაციის პრიზმაში;
- დასავლეთისა და აღმოსავლეთის ურთიერთობის ინტერაქტიული ველის პრობლემა და მისი ადგილის განსაზღვრა კიპლინგის შემოქმედებაში;

- o ბრიტანეთის „ცივილიზატორული“ როლისა და ადგილის განსაზღვრა რ. კიპლინგის შემოქმედებაში. თეთრი ადამიანის ცივილიზატორული მისიის დანიშნულება და მიზნები ევროპული კულტურის საზღვრებს გარეთ, კერძოდ ინდოეთში.

კვლევის მეთოდებია: კონტრასტივისტიკა, კონტენტანალიზი, სტრუქტურულ-ფუნქციონალური მეთოდი.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე მდგომარეობს შემდეგში:

1. პირველად კვლევის ობიექტად შემოგვაქვს დიდი ინგლისელი მწერლის რ. კიპლინგის შემოქმედება კულტურათშორისი მედიაციის კუთხით.
2. პირველად კიპლინგოლოგიაში ავტორის შემოქმედება განიხილება, როგორც ბივექტორული ფენომენი, რომელიც აღმოსავლურ (ინდოეთი) და სამხრულ (ტრანსვაალის რესპუბლიკა) სამყაროს მხატვრულ ევროპოცენტრისტულ ინტერპრეტაციას იძლევა.
3. კიპლინგის პროზაული და პოეტური ნაწარმოებები პირველად განიხილება ქროსკულტურული ურთიერთობების შეპირისპირებით ჭრილში.
4. „თეთრი ადამიანის (ცივილიზატორული) ტვირთი“ დასავლური კულტურის კონტექსტში პირველად კონკრეტიზირდება კიპლინგის მხატვრული შემოქმედების პარადიგმაში.

ნაშრომის **თეორიულ მნიშვნელობაში** იგულისხმება Semdegi: თანამედროვე გლობალიზაციის წინააღმდეგობებით აღსავსე ეპოქაში რ. კიპლინგისა და მის მსგავს ხელოვანთა შემოქმედების ადეკვატური ინტერპრეტაცია და შეფასება.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა: ნაშრომი დაინტერესებულ მკითხველს, უპირველესად კი სტუდენტს, დაეხმარება დასავლეთ ევროპული ლიტერატურის ერთ-ერთი ბრწყინვალე წარმომადგენლის რ. კიპლინგის შემოქმედების უკეთ გაგებასა და მისი ნააზრევის კულტურათა მედიატორის თვალთ დასახვაში.

სადისერტაციო ნაშრომი შედგება შესავლის, ოთხი თავის, დასკვნისა და ბიბლიოგრაფიისაგან.

ნაშრომის აპრობაცია. ნაშრომი განხილულია შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რუსული ენის კათედრის სხდომაზე (ოქმი №3 25.11.2005 წ.) დისერტაციის ძირითადი დებულებები ასახულია ავტორის მიერ გამიქვეყნებულ შრომებში (სია თან ერთვის).

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

შესავალში დასაბუთებულია თემის აქტუალობა, განსაზღვრულია კვლევის მიზნები და ამოცანები, ფორმულირებულია მისი სამეცნიერო სიახლე, პრაქტიკული და თეორიული მნიშვნელობა. შესავალშივე, მოცემულია ძირითადი ცნობები რ. კიპლინგის შემოქმედებითი მოღვაწეობის შესახებ, რაც გვამლევს ზოგად წარმოდგენას კიპლინგის

პიროვნებაზე და გვაცნობს მწერლის შემოქმედებას კულტურათმორისი მედიაციის კუთხით, რომელიც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ევროპული და არაევროპული კულტურების, დასავლეთისა და აღმოსავლეთის, ბრიტანეთისა და ინდოეთის ერთმანეთთან შეხვედრასა და ურთიერთშეპირისპირებას გულისხმობს.

რ. კიპლინგი შემოქმედებითი მოღვაწეობის დასაწყისში ხანგრძლივი დროის განმავლობაში გაზეთის კორესპონდენტად მუშაობდა. სწორედ აღნიშნული პერიოდი მის შემოქმედებით მოღვაწეობაში ნაყოფიერი, რამაც, როგორც ცნობილია, დიდი როლი შეასრულა რ. კიპლინგის მწერლად და პოეტად ჩამოყალიბებაში. გაზეთის რეპორტიორის მოხეტიალე ცხოვრებამ დიდი გამოცდილება შემატა მწერალს. კიპლინგის ჟურნალისტური მოღვაწეობის წლები არ შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც „უბრალო ჟურნალისტის“ განვლილი ცხოვრება. იგი წარმოადგენს მისი თავისებური, ნოვატორული პოეზიისა თუ პროზის წარმოშობის უმნიშვნელოვანეს პერიოდს.

შესავალში მოცემულია აგრეთვე ბრიტანეთის იმპერიისა და ინდოეთის კოლონიზაციის მოკლე მიმოხილვა, რაც საშუალებას გვაძლევს:

1. გავეცნოთ და ზოგადი წარმოდგენა შევიქმნათ ბრიტანეთის ძლევამოსილი იმპერიის მასშტაბებზე რ. კიპლინგის მოღვაწეობის პერიოდში;
2. უფრო დეტალურად გავეცნოთ ინდოეთის კოლონიად არსებობის ისტორიას და კოლონიზატორთა მიერ იქ განხორციელებულ მიზნებსა და მისწრაფებებს;
3. გავეცნოთ ახალი ლიტერატურული მიმდინარეობის წარმოშობის ანატომიას.

დისერტაციის I თავში - „რ. კიპლინგი და კრიტიკის აქსიოლოგიური შკალა“ მოცემულია მწერლის შემოქმედების კრიტიკული განხილვა სხვადასხვა კუთხით.

რ. კიპლინგის შემოქმედებას იმ პერიოდის ლიტერატურულ წრეებში ძალიან დიდი გამოხმაურება ჰქონდა, ამიტომაც ის კრიტიკის ქარცეცხლში არაერთხელ მომხდარა. მწერლის შემოქმედებას არც ამჟამად დაუკარგავს ინტერესი და კვლავაც კრიტიკოსთა განსჯის საგანს წარმოადგენს. დისერტაციაში ეტაპობრივადაა განხილული კრიტიკის აქსიოლოგიური შკალა მწერლის შემოქმედებასთან მიმართებაში. რ. კიპლინგის შემოქმედებაში კულტურათმორისი ღირებულებები კრიტიკის აქსიოლოგიურ შკალაზე შეფასებულია, როგორც დადებითად - ოპტიმისტურად, ასევე უარყოფითად - პესიმისტურად.

პირველ ეტაპს მე-19 საუკუნის 80-90-იანი წლების კრიტიკა წარმოადგენს. ამ პერიოდში ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდა მწერლის შემოქმედებითი მოღვაწეობის შესახებ ძალიან ბევრი სტატია თუ ნაკვლევი დაიწერა და გამოქვეყნდა. იმ პერიოდში არსებული მიმდინარეობის „ხელოვნება ხელოვნებისათვის“ მიმდევრები, მის პოეზიასა და პროზას ვულგარულს, უნიჭოსა და უგემოვნოს უწოდებდნენ, ვინაიდან კიპლინგის ლექსები თუ მოთხრობები თხრობის მანერის უბრალოებით გამოირჩევიან. ხოლო მისი პერსონაჟები უბრალო ადამიანები, - მშენებლები, მეზღვაურები თუ ჯარისკაცები არიან, რომლებიც მათთვის ჩვეულ ენაზე-სლენგზე, მაღალი საზოგადოებისათვის მიუღებელი არალიტერატურული ფორმით, მეტყველებენ. ეს არის მწერლის შემოქმედებისათვის დამახასიათებელი თხრობის ის სპეციფიური მანერა, სტილი, რომელმაც ის ხალხში ასეთი პოპულარული გახადა.

კიპლინგის შემოქმედების კრიტიკის ახალი ეტაპი მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ იწყება. ამ პერიოდის კვლევებიდან აღსანიშნავია ტომას ელიოტის, ჯორჯ

ორუელისა და ედმუნდ უილსონის შრომები და სტატიები, რომლებშიაც განხილულია მწერლის შემოქმედების როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი მომენტები.

მოგვიანებით, 60-70-იან წლებში გამოქვეყნდა ახალი გამოკვლევები. ამ პერიოდში თავი იჩინა და ფართოდ მოიკიდა ფეხი დასავლური კრიტიკის ახალმა მიმართულებამ, სადაც კიპლინგის შემოქმედება განიხილებოდა როგორც იდეათა ერთობლიობა გამოხატული მხატვრული ფორმით, გარკვეული ფილოსოფიური თუ რელიგიური მსოფლმხედველობის ფონზე. ამ მიმართულების მიმდევარ კრიტიკოსებს კიპლინგი წარმოადგენილი ჰყავთ როგორც რელიგიურ - მისტიკური ფილოსოფიის დიდ მცოდნედ და ეგზისტენციალიზმის წინამორბედად.

გასული საუკუნის სამოცდაათიანი წლების შუა პერიოდში კიპლინგის შემოქმედების შესახებ მთელი რიგი ახალი გამოკვლევები გამოიცა, რომელთა შორისაც ყურადსაღებია ფ.მეისონის, შ. ისლამის, უ. ბეზანტეს, ლ. კორნელისა თუ სხვათა შრომები.

დისერტაციის II თავში - „დასავლეთი და აღმოსავლეთი რ. კიპლინგის შემოქმედებაში“ მწერლის პროზაული და პოეტური ნაწარმოებები განხილულია ქროსკულტურული ურთიერთობების შეპირისპირებით ჭრილში.

დასავლური და აღმოსავლური კულტურების ურთიერთშეპირისპირებით მწერალმა თვალნათლივ დაგვანახა, რომ ისინი თავიანთი შინაგანი კანონებით, რიტუალებითა თუ მისწრაფებებით ერთი-მეორისათვის მიუწვდომელი ხდება და ძნელია ამ ორ გიგანტს შორის გამოჰყო ერთი, რომელსაც მეორის მიმართ ექნება გარკვეული უპირატესობა.

თავდაპირველად აღმოსავლეთი ინტერესს იწვევდა მხოლოდ პრაქტიკული თვალსაზრისით. ევროპელებისთვის მიმზიდველი იყო იდუმალებით მოცული, სიმდიდრით და ფუფუნებით გაჯერებული აღმოსავლეთი - ინდოეთი, ჩინეთი და აფრიკა. შემდგომში გაძლიერებული, მადა მოძალეებული ევროპელი კოლონიზატორებისათვის ისინი შეიქმნენ მეორეხარისხოვან, მხოლოდ და მხოლოდ საკუთრების და სიმდიდრის მოხვეჭის საშუალებად.

კოლონიურმა პოლიტიკამ ინდოეთში, ჩინეთში და აფრიკის ქვეყნებში ხელი შეუწყო ორიენტალისტიკის ჩამოყალიბებას. თანდათანობით ორიენტალიზმი „აზროვნების სტილად გადაიქცა, რომელიც აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის არსებულ ონტოლოგიურ და ეპისტომოლოგიურ განსხვავებაზე იქნა დაფუძნებული“. თუკი თავდაპირველად ის აღიქმებოდა, როგორც სხვა კულტურის, სხვა ცივილიზაციის გაგების მცდელობა, ახლა იგი წარმოადგენს სხვასთან შედარების ხარჯზე საკუთარი თავის შეცნობის მცდელობას. აღმოსავლეთი ეხმარება ევროპას (დასავლეთს) სამყაროში და თანამედროვე ცივილიზაციაში საკუთარი ადგილისა და მნიშვნელობის განსაზღვრაში.

კიპლინგის მდიდარი შემოქმედება ევროპელთა აღმოსავლური კულტურისადმი ახლებური ინტერესის უშრეტ წყაროს წარმოადგენს, რასაც ხელს უწყობს თემატიკის ღრმა ცოდნა, საკუთარი ცოცხალი გამოცდილება, დამაჯერებლობა, რაც ავტორის მხატვრულ ხერხებშიც კი ნათლადაა ასახული. თავისი ნაწარმოებების ფურცლებზე მან ინგლისელ მკითხველს აჩვენა თუ რითი ცხოვრობდა და რითი სუნთქავდა ინდოეთი. აჩვენა მისი ცოცხალი ფერები, აგრძნობინა იქაური ცხოვრების უჩვეულო არომატი, მისი ბაზრები, სასახლეები, უაღრესად გაჭირვებული, თუმცა უზომოდ ამაყი აბორიგენი

მოსახლეობა, მისი წეს-ჩვეულებები და ყოფა, მდიდარი ტრადიციები და ყველაფერი ის რისი დანახვა და გადმოცემაც კი შეიძლებოდა აბორიგენტთა ცხოვრებიდან. ყოველივე ეს კი იმ ადამიანის მიერ იქნა მოთხრობილი, რომელიც თავს, არც თუ უსაფუძვლოდ, „თეთრი ადამიანის ტვირთის მატარებლად“ მიიჩნევდა.

აღმოსავლური (კერძოდ კი კოლონიური ინდოეთის) ცხოვრების ღრმა ცოდნა და გამოცდილება, რომელიც ორივე, როგორც „აბორიგენტის“, ასევე „კოლონისტის“ ამპლუაში აისახა, მრავალი წლის მანძილზე კიპლინგის შემოქმედების უმნიშვნელოვანეს წყაროს წარმოადგენდა. ამიტომაც შეიძლება ითქვას, რომ კიპლინგი მწერლად ინდოეთმა აქცია. მაგრამ ინდოეთმა იგი მწერლად აქცია არა მხოლოდ იმიტომ, რომ ის საუბრობდა უცხო მხარეში მამაც ინგლისელთა „თეთრი ადამიანის“ ცივილიზატორული მისიის მატარებელთა ცხოვრებასა და მოღვაწეობაზე, არამედ იმიტომაც, რომ მან ამ უძველესი ქვეყნის რეალისტური სურათი დახატა.

ევროპული და არაევროპული კულტურების, დასავლეთისა და აღმოსავლეთის, ბრიტანეთისა და ინდოეთის შეხვედრა კიპლინგის ქმნილებებში, აიხსნება ორი ასპექტით: პირველი ესაა მწერლის დიდი ყურადღება და პატივისცემა აღმოსავლური კულტურისადმი და მეორე - „მოწინავე“, „მაღალი“ დასავლური ცივილიზაციის შეხვედრა „არამოწინავე“, უფრო „დაბალ“ ინდურ ცივილიზაციასთან, რომელიც განიხილებოდა როგორც ლოკალური, რეგიონალური მოვლენა, რომელსაც ევროპისათვის მხოლოდ აკადემიური მნიშვნელობა აქვს და არა ალტერნატიული.

შეიძლება ხმამაღლა ითქვას, რომ საუკუნეების გასაყარზე რ. კიპლინგი იყო ერთ-ერთი პირველი ლიტერატორთაგანი, რომელმაც აღმოსავლური სამყარო განსაკუთრებული სიცხადით გადმოსცა თავის ქმნილებებში. მიუხედავად იმისა, რომ კიპლინგი ინგლისურენოვან ლიტერატურაში ცნობილია, როგორც ბრიტანეთის იმპერიული პოლიტიკის დიდი მომღერალი, ნაშრომში ყურადღება ფოკუსირებულია მწერლის შემოქმედებაზე აღმოსავლური კულტურის გავლენაზე და ეს გავლენა, როგორც ვიცით იმდენად დიდი იყო, რომ მან სრულფასოვანი ასახვა ჰპოვა კიპლინგის ქმნილებებში, რითაც შეასრულა აღმოსავლური კულტურის ერთგვარი მედიატორის როლი დასავლეთელი მკითხველისათვის.

დისერტაციის III თავში - ““თეთრი ადამიანის ტვირთი” - მხატვრული აპოლოგია და რასობრივი პარტიტურა“ განხილულია „თეთრი ადამიანის (ცივილიზატორული) ტვირთი“ დასავლური კულტურის კონტექსტში, რომელიც კონკრეტიზირდება კიპლინგის მხატვრული შემოქმედების პარადიგმაში.

მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში ბრიტანეთის იმპერია საფუარმოყრილი ცომივით იზრდებოდა. იმპერიის სამხედრო წარმატებები იმდენად მასშტაბური და შთამბეჭდავი იყო, რომ ბრიტანეთის უძლეველობაში ეჭვი არავის, არც მოყვარეებს და არც მტრებს, არ ეპარებოდათ. ბრიტანელი ამყობდა, რომ მის ქვეყანაში მზე არასდროს არ ჩადიოდა. ამან ბრიტანელებში, უფრო გლობალური მასშტაბებით ევროპელებში, დაამკვიდრა საკუთარი უპირატესობის ილუზია ადამიანური მოღვაწეობის ყველა სფეროში.

დასავლური ცივილიზაციის უპირატესობა მეცნიერებაში, ტექნიკასა თუ სამხედრო ხელოვნებაში გახდა დომინანტური იდეოლოგიის განმამტკიცებელი მაღალ ევროპულ საზოგადოებაში.

მე-19 საუკუნის მიწურულს თეორიამ „არიული“ რასის შესახებ, რომელიც გრაფ გობინოს თეორიიდან მომდინარეობდა, ევროპული საზოგადოების ფართო წრეებში ძალიან სწრაფად მოიკიდა ფეხი და დიდი პოპულარობითაც სარგებლობდა. ამ თეორიის ქვაკუთხედს წარმოადგენს მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ყველა ხალხის, ეთნოსის, რასის მიერ ისტორიულად შექმნილი კულტურა რასობრივად დეტერმინირებულია. დასავლურ სოციოლოგიაში ევროცენტრისტული კონცეფციები შედარებით უფრო შენიღბული და პირფერული ფორმებით იყო წარმოდგენილი. ისინი ინიღბებოდნენ ცნებებით „თეთრი ადამიანის ტვირთი“ და „კულტურტრეგერობა“. მსგავსი თეორიების საფუძველზე დასავლეთს, კერძოდ კი ბრიტანეთის იმპერიას, რომელიც იმყოფებოდა საზოგადოებრივ-კულტურული განვითარების მაღალ საფეხურზე, კეთილშობილური მისწრაფებებით უნდა მიეტანა ცივილიზაცია აღმოსავლეთის „ველური“ ხალხებისათვის. ამიტომაც აქედან „აბსოლუტურად ლოგიკურად“ მოდიოდა ევროპული საზოგადოების მისწრაფება გაემართლებინათ კოლონიალური ექსპანსია და იმპერიალისტური პოლიტიკა. ზემოთ აღნიშნული ფაქტი კიპლინგის შემოქმედებაშიც აისახა.

რ. კიპლინგისათვის ბრიტანეთის იმპერია, რომელმაც თავის თავზე აიღო ზემოთ აღნიშნული მისია, სათაყვანებელ კერპს წარმოადგენდა. ოფიციალურ კოლონიურ პოლიტიკას ის აღიქვამდა, როგორც „თეთრი ადამიანის კეთილშობილ მისიას“ და მის საპატიო ვალს თავის ინდოელ, აფრიკელ თუ სხვა აბორიგენ თანამომხმეთა წინაშე. კიპლინგის იდეოლოგიისათვის ნიშანდობლივია ის ფაქტი, რომ მისი იმპერიალიზმი სრულიად თავისუფალი იყო ყოველგვარი თვალთმაქცობის, პირადი ანგარებისა თუ ფარული ზრახვებისაგან. მწერლის მოსაზრებით აბორიგენი მოსახლეობა რასობრივად ინგლისელებზე უფრო დაბლა დგას, ამიტომაც მათ უფრო ჭკვიანი და განათლებული, ამ შემთხვევაში დასავლური ცივილიზაციის წარმომადგენელი უნდა მართავდეს, ვინაიდან სწორედ უბრალო ინგლისელს, „თეთრი ადამიანის ტვირთის მატარებელს“, ღმერთმა და მეფემ დააკისრეს ისტორიული მისიის შესრულება კოლონიებში. ძლიერი ბრიტანელის, „ცივილიზაციის მატარებლის“, „თეთრი ადამიანის ტვირთის“ თხრობისას კიპლინგი ამკობს მას მამაცური, მაღალი მორალური და გმირული ღირსებებით. მთელი სამყაროს თვალში მათ ეკისრათ მისია აღმოფხვრან ქვენისათვის დამახასიათებელი მავნე ჩვევები, ყოვლად გაუმართლებელი და ველური ადათ-წესები და მოაწესრიგონ იქ არსებული არასასურველი მდგომარეობა. რ. კიპლინგს სწამდა მათი აღმშენებლობითი საქმიანობისა, სჯეროდა „თეთრი ადამიანის ტვირთის მატარებელთა“ კეთილი და მაღალი მიზნებისა და მათ ინდოეთში ყოფნას აბორიგენტა გადარჩენის ერთადერთ გზად აღიქვამდა.

დისერტაციის IV თავში – „დასავლური სამყაროს ინტერესთა კონფლიქტი და თეთრი ცივილიზაციის ჰეტეროგენულობა“ - რ. ლიპლინგის შემოქმედება განიხილება, როგორც ბივექტორული ფენომენი, რომელიც აღმოსავლურ (ინდოეთი) - სამხრულ (ტრანსვაალის რესპუბლიკა) სამყაროს მხატვრულ ევროპოცენტრისტულ ინტერპრეტაციას იძლევა.

ანგლო-ბურთა ომი საუკუნის დასასრულის ცენტრალური მოვლენა გახდა, რომელსაც ევროპის ქვეყნების საზოგადოებაც გამოეხმაურა. მიმდინარე ომთან დაკავშირებით ინგლისური საზოგადოების სხვადასხვა ფენაში სხვადასხვაგვარი

მოსაზრება არსებობდა, რომელთა შორისაც იყო ბრიტანელების ლტოლვა ახალი, მდიდარი კოლონიების დასაპყრობად.

ინგლისელებს ბურებთან - სამხრეთ აფრიკის ჰოლანდიელ მოსახლეობასთან ყოველთვის დაძაბული ურთიერთობა ჰქონდა. 1899 წელს ეს ურთიერთობა უკიდურესად დაიძაბა. ინგლისელებმა ბურების ორი რესპუბლიკა - ნარინჯისფერი და ტრანსვაალი, დაადანაშაულეს იქ მცხოვრები ბრიტანეთის მოქალაქეების დისკრიმინაციაში და დაიწყეს სამხედრო ძალების გამაღებელი მოკრება მათ საზღვრებთან. ომი, რომლის პროვოცირებაც ინგლისმა მოახდინა, მისსავე წინააღმდეგ წარიმართა. და ეს მოხდა არამარტო ბრძოლის ველზე. მთელი მსოფლიოს საზოგადოებრივი აზრი ინგლისელების წინააღმდეგ იყო მიმართული. რატქმაუნდა ეს იყო უთანასწორო ომი და ინგლისელების გამარჯვება თავიდანვე გადაწყვეტილი იყო, მაგრამ იმისათვის, რომ ინგლისს ეს მძიმე გამარჯვება მოეპოვებინა, მისი არმია მიმართავდა ძალიან მკაცრ და დაუნდობელ ხერხებს, რამაც საბოლოო ჯამში გამოიწვია საყოველთაო აღშფოთება, მაგრამ არა კიპლინგისა. თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ინგლისის მმართველ წრეებს, ამ ომს კიპლინგზე უფრო დიდი ქომაგი და დამცველი არ ჰყავდა.

მიუხედავად იმისა, რომ მწერალთა საზოგადოებაში ამ ომზე აზრთა სხვადასხვაობა იყო (მაგალითად ომს მხარი დაუჭირა ბერნარდ შოუმ, რაიდერ ჰაგარდმა), არავის არ გაუკეთებია საკუთარი თავის კომპრომენტირება ისე როგორც ეს კიპლინგმა გააკეთა. განათლებული ინგლისელი საზოგადოებისათვის ის გადაიქცა „თეთრ ყორნად“. კიპლინგი მართლაც საოცრად პოპულარული გახდა ყველაზე რადიკალურ შოვინისტურ წრეებში, რომლებიც მოითხოვდნენ ფიზიკურ ანგარიშსწორებას ომის მოწინააღმდეგეების მიმართ. კიპლინგი თვლიდა, რომ საჭიროა ომში დაზარალებულებზე დახმარება, მაგრამ მას აზრადაც არ მოსდიოდა ის, რომ თვით ეს დაზარალებული ადამიანები არ უნდა არსებულებოდნენ.

დიდი იმპერიის მიზნების სისრულეში მოყვანა, რატქმაუნდა, პირველ რიგში ინგლისელ ჯარისკაცს დაეკისრა.

რადიარდ კიპლინგი, როგორც ზოგადად მისი სტილისათვისაა დამახასიათებელი, იყო ბრიტანეთის იმპერიის დიდი მომღერალი, ხოლო მისი ნაწარმოებები და დიალექტურ ენაზე შექმნილი ლექსები წარმოადგენენ უბრალო ჯარისკაცის გამოძახილს. თუკი ვინმეს აინტერესებს იმ პერიოდში მიმდინარე ომის ისტორია, ალბათ საკმარისი იქნება მწერლის მიერ ამ თემაზე შექმნილი ნაწარმოებებისა თუ ლექსების გაცნობა.

კიპლინგის ლექსებში, პოეზიაში ინგლისელი ჯარისკაცის შესახებ იმდენი გულწრფელი აღფრთოვანება და სიამაყეა, რომ ის ინგლისური მაღალი საზოგადოების „მოდურ“ პატრიოტიზმზე აშკარად მაღლა დგას. ძველი სამყაროს არც ერთ არმიას არ ღირსებია ისეთი ერთგული მეხოტბე, როგორც ინგლისის არმიას ჰყავდა კიპლინგის სახით.

კიპლინგის ლექსებში კარგად ჩანს ოფიციალური იდეოლოგიის პროპაგანდა. სწორედ ამ ქმნილებებმა ჩაუყარეს საფუძველი მოსაზრებას, რომლის მიხედვითაც მისი შემოქმედება, ანგლო-ბურთა ომის პერიოდში წარმოადგენდა იმპერიალიზმის სახალხო მომღერლის შემოქმედებას.

კიპლინგისეული დემაგოგია, უნდა აღინიშნოს, არ იყო ფარისევლური: პოეტს ნამდვილად სწამდა იმისა რასაც აცხადებდა. იგი უბრალო ჯარისკაცის მიმართ დიდ

სიმპატიებს გრძნობდა, ვინაიდან მას (ჯარისკაცს) მისთვის სათაყვანებელი იმპერიის ძლიერების შენარჩუნება ევალებოდა.

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ ანგლო-ბურთა ომი, ის გამოცდილება, რომელიც კიპლინგმა ომის პერიოდში მიიღო, მისი იდეოლოგიის შემარყვეველი ფაქტორი გახდა. ის ფუნდამენტი, რომელზედაც იგი თავის შემოქმედებას აგებდა, არამყარი აღმოჩნდა. ანგლო-ბურთა ომმა მწერლის წინაშე დააყენა ისეთი პრობლემა, რომლის გადაჭრაც მას არ ძალუძდა. მაგრამ ის იმპერიის ერთგული რჩებოდა და მთელი თავისი ცხოვრების ბოლო წუთამდე აგრძელებდა ამ (ბრიტანეთის იმპერიის) თემაზე საუბარს.

დასკვნა: ჯოზეფ რადიარდ კიპლინგის შემოქმედების კვლევისას ნათლად გამოიკვეთა მისდამი ახლებური მიდგომა, რომელიც მწერლის, როგორც კულტურათმორისი (აღმოსავლურ-დასავლური) მედიატორის, როლით არის განპირობებული.

მწერლის მიერ აღმოსავლური კულტურის ასახვა განპირობებული იყო მისი აღმოსავლური (კერძოდ კი ინდური) ცივილიზაციისადმი დიდი სიყვარულითა და კულტურტრეგერული მისიით, რათა დასავლეთი (კერძოდ კი ბრიტანეთის იმპერია) შეძლებისდაგვარად უკეთ გაცნობოდა ამ დიდებული, უძველესი კულტურის მქონე ერს. შესაბამისად ნაშრომის მიზანს წარმოადგენდა არა უბრალოდ კიპლინგის შემოქმედებითი მოღვაწეობის ანალიზი, არამედ აღმოსავლური და დასავლური ცივილიზაციების შემხვედრი ინტერპრეტაცია.

კიპლინგის შემოქმედების შეფასებისას გამოვლენილი კრიტიკული შეხედულებები დეტერმინირებულია მსოფლმხედველობითი პოზიციებით და არ ეხება მის მედიატორულ ფუნქციას, რომლის განხორციელებაც მწერლის მოქალაქეობრივი და ჰუმანიტარული მოღვაწეობის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა.

კიპლინგის მედიატორული ფუნქციის გააზრებისას აღსანიშნავია ხედვის ამბივალენტურობის პრობლემა. კიპლინგი არ იყო პირველი და არც ერთადერთი, ვინც ობიექტურად და მიუკერძოებლად სცადა ჩასწვდომოდა პიროვნულად მისთვის ახლობელ, მაგრამ ამავე დროს მენტალურად უცხო კულტურისა და ცივილიზაციის არსს, მაგრამ მაინც ის იყო პირველთაგანი, ვინც სცადა გაეგო ჭეშმარიტად განსხვავებული თვალსაზრისი სხვა სამყაროდან.

მიუხედავად იმისა, რომ კიპლინგი ინგლისურენოვან ლიტერატურაში ცნობილია როგორც ბრიტანეთის იმპერიული პოლიტიკის დიდი მომღერალი, ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია აღმოსავლური კულტურის გავლენაზე მწერლის შემოქმედებაზე და იმაზეც, რომ ზეგავლენა იმდენად დიდი იყო, რომ მან სრულფასოვანი ასახვა პოვა მის ქმნილებებში, რითაც შეასრულა ერთგვარი მედიატორის როლი დასავლურ და აღმოსავლურ კულტურათა შორის.

სადისერტაციო ნაშრომთან დაკავშირებით ავტორის მიერ გამოქვეყნებულია შემდეგი სამეცნიერო შრომები:

1. „კიპლინგის საუკუნეთა მიჯნის იმპერიალისტური მსოფლალქმა“. ბათუმის შ. რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, შრომები IV (ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სერია), გამომცემლობა ბსუ, ბათუმი 2002 წ. გვ. 136-140.

2. «Ким – Сахиб или Чела». Санкт-Петербургский государственный университет, Тбилисский государственный университет, Институт русистики, славяноведения и межкультурной коммуникации. ISSN 1512-1925. Научные труды серия: Филология XI. Издательство Санкт-Петербург 2005г. Тбилиси. с. 118-127.
3. «Расистские мотивы в творчестве Киплинга». Санкт-Петербургский государственный университет, Тбилисский государственный университет, Институт русистики, славяноведения и межкультурной коммуникации. ISSN 1512-1925. Научные труды серия: Филология XI. Издательство Санкт-Петербург 2005г. Тбилиси. с. 108-117.
4. «Англо-бурская война и этическая дилемма в творчестве Р. Киплинга». Санкт-Петербургский государственный университет, Тбилисский государственный университет, Институт русистики, славяноведения и межкультурной коммуникации. ISSN 1512-1925. Научные труды серия: Филология XII. Издательство Санкт-Петербург 2006г. Тбилиси. с. 156-164.